

DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2025.01.022>

JEL classification: G21, O14, O20, L16, L50

UDC: 338.23:330.341.42

Юрій КИНДЗЕРСЬКИЙ

доктор економічних наук, старший науковий співробітник,
провідний науковий співробітник,
відділ інноваційної політики, економіки та організації високих технологій,
Державна установа «Інститут економіки та прогнозування НАН України», Україна
E-mail: Kindzerskyi@nas.gov.ua
ORCID iD: 0000-0002-4432-6526
Web of Science ResearcherID: ADO-8695-2022

БАНКИ РОЗВИТКУ ДЛЯ СТРУКТУРНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ ЕКОНОМІКИ: ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ В СВІТІ ТА МОЖЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ В УКРАЇНІ

АНОТАЦІЯ

Вступ. Перед Україною гостро стоїть проблема модернізації і переструктурування виробництва на новій технологічній основі, що обумовлено як набутою впродовж останніх десятиліть суттєвою економічною відсталістю від розвинених країн, так і масштабною втратою соціально-економічного і демографічного потенціалів внаслідок широкомасштабної російської агресії. Вирішення цієї проблеми неможливе без відповідного фінансового забезпечення. Український уряд покладає занадто і невинуватно завищені сподівання на іноземну допомогу, ігноруючи внутрішні можливості і ресурси. Національні банки розвитку в світі наочно демонструють ефективність розв'язання на основі внутрішніх ресурсів як проблем модернізації і переструктурування економіки, так і повоєнного відновлення.

Мета. На основі аналізу функціонування національних банків розвитку в світі як складової промислової політики у забезпеченні індустріалізації та структурних трансформацій обґрунтувати можливості створення такого банку в Україні в контексті подолання нею економічної відсталості та наслідків війни.

Результати. Висвітлено важливість національних банків розвитку для фінансово-інвестиційного забезпечення структурних трансформацій в економіках країн незалежно від рівня їх розвиненості, в тому числі для сучасних трансформацій, обумовлених зеленим переходом і цілями сталого розвитку. Розкрито особливі функції та інструментарій цих установ, які у порівнянні зі звичайними комерційними банками дозволяють банкам розвитку прив'язати свою діяльність до довгострокової фінансової підтримки потреб розбудови нових сфер і галузей реального сектору, окремих категорій бізнесу, протидіяти циклічним кризовим спадам. Показано новітні тенденції поширення впливу національних банків розвитку на інноваційну сферу. Звернуто увагу на цінність світового досвіду діяльності банків розвитку у контексті необхідності створення подібної установи в Україні для вирішення завдань повоєнного відновлення і структурної трансформації її економіки.

Ключові слова: національні банки розвитку; структурні трансформації економіки; промислова політика; індустріалізація; повоєнне відновлення.

© Юрій Кіндзерський, 2025

Отримано: 03.02.2025 р.

Рекомендовано до друку: 06.03.2025 р.

Опубліковано: 26.03.2025 р.

Ця стаття розповсюджується на умовах ліцензії Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0, яка дозволяє необмежене повторне використання, розповсюдження та відтворення на будь-якому носії, за умови правильного цитування оригінальної роботи.

Як цитувати: Кіндзерський Ю. Банки розвитку для структурних трансформацій економіки: особливості функціонування в світі та можливості формування в Україні. *Економічний аналіз*. 2025. Том 35. № 1. С. 22-37. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2025.01.022>

Вступ

Впродовж багатьох десятиліть національні банки розвитку (НБР) відігравали важливу роль у процесах фінансово-інвестиційного забезпечення індустріалізації і динамічних структурних трансформацій в економіках багатьох країн світу, як розвинених, так і тих, що розвиваються. Завдяки їх підтримці були створені нові передові галузі і сектора виробництва, розвивався малий і середній бізнес, долалися міжрегіональні розриви, пом'якшувались наслідки циклічних кризових спадів. Специфіка і направленість діяльності НБР компенсувала чимало недоліків функціонування звичайних комерційних банків у стосунках із реальним сектором. Кожна хвиля науково-технологічного розвитку і просування нових технологій і продуктів на ринок завжди підтримувалась банками розвитку. На сьогоднішній день перед країнами постала масштабна проблема трансформації і переструктурування економіки на засадах сталого розвитку, зеленого переходу, формування циркулярного виробництва. Національні банки розвитку провідних країн світу активно долучилися до вирішення цієї проблеми. В Україні, яка зазнає жорстокої воєнної агресії з боку російської федерації, несе колосальні людські втрати і матеріальні збитки, постає проблема як швидкої повоєнної відбудови і структурної трансформації економіки, так і урахування при цьому вимог зеленого переходу [1; 2; 3]. Формування національного банку розвитку в Україні стає актуальним завданням, а в його вирішенні значну цінність представляє урахування світового досвіду створення і функціонування таких установ.

Мета статті

На основі аналізу функціонування національних банків розвитку в світі як складової промислової політики у забезпеченні індустріалізації та структурних трансформацій обґрунтувати можливості створення такого банку в Україні в контексті подолання нею економічної відсталості та наслідків війни.

Виклад основного матеріалу дослідження

Трансформація структури економік та індустріалізація країн під впливом промислових і науково-технічних революцій впродовж останніх двох століть відбувались за ініціативи та активної ролі держави у їх забезпеченні. Держава брала на себе підприємницьку функцію і реалізовувала її через промислову політику [4]. Ця політика постійно еволюціонувала, трансформувалась і удосконалювалась, мала різні цілі, стратегічні завдання, інститути реалізації та інструменти, навіть якщо вона офіційно не декларувалась або маскувалась під іншими назвами (інноваційна, регіональна, структурна тощо). На сьогодні більшість дослідників під промисловою політикою розуміють втручання держави у економічні і виробничі процеси в країні, що спрямоване на поліпшення ділового середовища та зміну структури економічної, в т. ч. промислової, діяльності на користь секторів, технологій та задач, які, як очікується, створять кращі перспективи для соціально-економічного розвитку, зростання продуктивності та суспільного добробуту, ніж за відсутності такого втручання [5, с. 16]. Такий підхід комплементарно поєднує структурні і фундаментальні (інституційні) фактори розвитку, необхідні для успішної індустріалізації. Структурні фактори, як предмет «вертикальної/секторальної» промислової політики, забезпечують випереджаючий розвиток окремих секторів і технологій виробництва з вищою продуктивністю («драйвери зростання»), що створює бажаний структурний ефект індустріалізації – перехід на вищий технологічний рівень, диверсифікацію виробництва, підвищення продуктивності праці і доходів населення. Фундаментальні фактори, що належать до «горизонтальної» промислової політики, спрямовані на створення сприятливого бізнес-клімату, обмеження монополізму і підтримку конкуренції, малого і середнього бізнесу, фінансування освіти, професійної підготовки та перепідготовки кадрів, наукових досліджень і розробок, розбудову системи охорони здоров'я, інфраструктури усіх типів.

Звернемо увагу, що створення елементів як структурних, так і фундаментальних факторів розвитку, характеризується рядом особливостей, які роблять відповідні проекти непривабливим для приватного бізнесу і залучення коштів від приватних комерційних банків чи з фінансового ринку. Зокрема, наприклад, розбудова нових індустріальних секторів (структурні фактори) потребує тривалого часового періоду і відповідно "довгих" інвестиційних грошей, водночас вона супроводжується надвисокими ризиками втрати капіталу через слабку прогнозованість майбутнього попиту, тривалим періодом окупності, а самі проекти є капіталомісткими і на початкових етапах діяльності неприбуткові. Розбудова більшості фундаментальних факторів, – освіта, наука, інфраструктура, охорона здоров'я, – також потребує тривалого періоду інвестування, а відповідні проекти капіталомісткі, особливо це стосується великих інфраструктурних проектів національного масштабу. На відміну від проектів створення нових індустріальних секторів, проекти у сфері освіти, науки, інфраструктури часто є неприбутковими впродовж усього життєвого циклу, тому взагалі не привабливі для приватного бізнесу, водночас вони генерують значні позитивні екстернальні економічні й соціальні ефекти. Фінансування науки, зокрема фундаментальної, характеризується значною невизначеністю кінцевих результатів, а прикладної – високими ризиками втрати капіталу, пов'язаними із комерціалізацією результатів досліджень і розробок та виходом інновацій на ринок.

Отже, висока капіталомісткість, довгостроковий характер інвестування, невизначеність, висока ризикованість, тривалі терміни окупності, неприбутковість на початкових етапах або ж взагалі протягом усього життєвого циклу, – це ознаки проектів створення елементів і структурних, і фундаментальних факторів розвитку, що вказують на гостру потребу у відповідному фінансовому інституті їх підтримки з урахуванням цих ознак. Наявність такого інституту, як засвідчила світова практика, є обов'язковою і невід'ємною складовою реалізації промислової політики. Вони позначаються як фінансові інститути розвитку,

спеціально створювані державою для досягнення цілей індустріалізації і структурних трансформацій економіки. До них належать національні банки розвитку, інвестиційні, структурні, регіональні, суверенні фонди тощо.

Найбільшого поширення набули національні банки розвитку. Їх діяльність спеціально спрямована на масштабну і довгострокову фінансову підтримку інвестиційних проектів, що створюють значні позитивні зовнішні соціально-економічні ефекти і закладають нові структурно-технологічні та інноваційні довгострокові тренди розвитку країн. Водночас ці проекти не можуть бути повністю профінансовані приватним сектором з перелічених вище причин високої ризикованості і невизначеності, тривалих термінів окупності, відсутності швидкої прямої економічної вигоди [6].

Перші банки розвитку з'явились у другій половині XIX століття у період розгортання першої промислової революції у Франції, Німеччині, Італії, Сполучених Штатах Америки. Швидко зростаючий індустріальний сектор цих країн потребував значних фінансових ресурсів, які звичайні приватні банки не могли надати як через відсутність достатнього обсягу таких ресурсів, так і через високі ризики їх вкладання у нові галузі [7, с. 22]. Крім того стрімкий розвиток промисловості потребував паралельних довгострокових інвестицій у масштабні інфраструктурні проекти, які ініціювались урядами. Вони мали значні екстернальні економічні і соціальні ефекти реалізації, чинили значний позитивний вплив на усю економіку, проте з точки зору комерційних банків були непривабливим. Тому фінансування інфраструктурних проектів також було покладено на банки розвитку. Як відзначають окремі дослідники, на той час різниця між банками розвитку, орієнтованими на довгострокову масштабну підтримку виробничих та інфраструктурних проектів, та звичайними комерційними банками, що займались короткостроковим, дрібним і не ризиковим кредитуванням, була колосальною, і саме НБР стали ключовою передумовою для технологічного та індустріального піднесення багатьох нинішніх розвинених країн [7, с. 22].

Сьогодні банки розвитку існують у більшості країн світу, незалежно від того розвинені це

країни чи розвиваються. Станом на 2021 р. у світі налічувалось 510 таких банків, виділених за спеціальними критеріями, географією діяльності, розмірами, спеціалізацією, організаційною моделлю бізнесу [8, с. XIII]. З них 85% повністю належали державі, у 10% банків держава володіла контрольним пакетом (50-99%) і лише 2% установ були приватними [9, с. 15].

Зацікавленість урядів у створенні та функціонуванні таких установ в останні десятиліття лише зростає. Підтвердженням цього є той факт, що починаючи з 2000 р. в світі було створено 25% від загальної кількості НБР, що нині існують [9, с. 14]. Поява значної кількості нових банків пов'язана із переосмисленням причин світової фінансово-економічної кризи 2008-2009 років та завданнями подолання відірваності фінансового сектору від потреб реальної економіки. Також перед країнами постали проблеми подолання фрагментарності і крихкості ланцюгів виробництва і постачань, що проявились під час пандемії COVID-19. Виникли серйозні потреби в підвищенні обороноздатності країн, зумовлені зростанням глобальних воєнно-політичних загроз внаслідок війни російської федерації проти України, розпочатої у 2022 р. В цілому діяльність НБР дедалі тісніше пов'язується із необхідністю долати зростаючих соціальних, демографічних, технологічних і кліматичних викликів, що постали перед людством.

В загальних рисах під банками розвитку розуміють спеціальні фінансові установи, створювані державою, на які покладено фінансову складову реалізації економічної політики уряду щодо забезпечення структурних трансформацій. Тому їх також називають політичними банками, які своєю діяльністю переводять політику уряду у практичну площину, отримуючи від нього «політичний мандат». Він законодавчо, в тому числі часто в рамках окремих законів про створення відповідних банків, та/або на рівні статутних документів закріплює сферу діяльності і спеціалізацію НБР.

Єврокомісія визначає банки розвитку як «юридичні особи, що здійснюють фінансову діяльність на професійній основі, яким держава або суб'єкт держави на центральному,

регіональному чи місцевому рівні надає мандат на провадження діяльності із розвитку чи просування» [10, с. 13]. Комісія називає такі переваги банків розвитку як:

- спроможність подолання провалів ринку краще від приватних суб'єктів, забезпечення найбільш ефективного і стратегічного використання державних коштів;
- наявність особливого досвіду і знання контексту місцевого бізнес-середовища, спільноти інвесторів, а також національної політики і стратегій, що необхідно для посилення впливу інвестиційних програм ЄС на інвестиції, зростання і зайнятість;
- стимулювання довгострокового фінансування в таких галузях політики, як зміни клімату, навколишнє середовище, розвиток інновацій, соціального і людського капіталів;
- реалізація фінансових інструментів ЄС, що виходять за рамки інвестиційних планів ЄС;
- врівноваження процесу зниження заборгованості комерційних банків.

За політичним мандатом НБР поділяються на вузькопрофільні, що спрямовані на підтримку конкретних секторів чи суб'єктів (49% від загальної кількості), та універсальні (51%) [9, с. 18]. У розрізі вузькопрофільних банків 15% припадає на банки, чия діяльність зосереджена на підтримці малого і середнього бізнесу, 13% – інфраструктурних проєктів, 10% – сільського господарства, 8% – міжнародної торгівлі бізнесу своїх країн, 5% – проєктів місцевих органів влади, і 2% – житлового будівництва.

Діяльність банків розвитку повністю імплементована в економічну політику уряду, національні стратегії та програми. У цьому контексті на них, особливо в індустріально-розвинених країнах, покладаються завдання не лише фінансового забезпечення урядової політики («гаманця уряду»), а активного учасника розробки як самої політики, так і відповідних програм її реалізації, проведення незалежного конкурсного відбору найбільш перспективних проєктів в рамках цих програм, їх поглибленої експертизи і оцінювання ефективності впливу на економіку і суспільство із залученням широкого спектру різнопрофільних експертів і науковців,

забезпечення регулярного моніторингу ходу реалізації [11]. Інтереси НБР зосереджуються у таких сферах як енергетика, транспорт, зв'язок, іригація, житлове будівництво, охорона здоров'я, освіта. Вони надають підтримку капіталомістким і високотехнологічним галузям промисловості (нафтовидобування, металургія, хімія, нафтохімія, машинобудування), сприяють розбудові високопродуктивного сільськогосподарського виробництва, експортних виробництв і просуванню експорту на зовнішні ринки.

Національні банки розвитку відіграли ключову роль у відновленні економік країн Європи (Німеччина, Італія) та Азії (Японія) після завершення Другої світової війни. Пізніше їхнім коштом було здійснено технологічне переозброєння енергетики, автомобілебудування, рибної промисловості в Японії, профінансовані проекти з енергозбереження, розвитку комунальної інфраструктури та житлового будівництва в Німеччині. Нині на банки розвитку урядами провідних розвинених країн покладається нова функція – фінансове забезпечення дослідницької та інноваційної діяльності, починаючи з її ранніх етапів, підтримка просування проривних радикальних високоризикових інноваційних продуктів і технологій, створення принципово нових сфер виробництва і нових ринків інноваційної продукції, в тому числі за напрямками досягнення Цілей сталого розвитку, забезпечення зеленого переходу, циркулярного виробництва тощо [12; 13; 14].

За моделлю організації бізнесу НБР поділяють на три основні види [15, с. 26-27]:

- установи першого рівня, або роздрібні, які діють як прямі кредитори, що безпосередньо взаємодіють із кінцевими споживачами, маючи розгалужену мережу відділень. Вони надають свої послуги за нижчою ціною ніж звичайні комерційні банки, при цьому залишають за собою високі ризики кредитування і високі операційні витрати. Частка банків першого рівня близько 40% у загальній кількості усіх банків розвитку;
- установи другого рівня, або оптові. Вони виступають постачальниками коштів для місцевих фінансових установ, які в свою

чергу спрямовують їх кінцевим споживачам. Це дозволяє банкам розвитку опосередковано отримати більшу кількість клієнтів при менших операційних витратах. Банків розвитку другого рівня близько 10% у загальній кількості;

- установи з комбінованою моделлю роздрібною та оптового кредитування. Таких банків близько 50%.

Надаючи свої послуги, банки розвитку безпосередньо впливають на покращення ділового клімату через створення так званого інклюзивного фінансового сектору, сприяння і підтримку розвитку малого і середнього бізнесу, зниження волатильності фінансової системи до криз.

Формування інклюзивного фінансового сектору передбачає можливість надання доступних послуг абсолютній більшості населення і суб'єктам бізнесу, що відповідають їх потребам. У цьому контексті банки розвитку відіграють визначальну роль у забезпеченні широкого доступу до своїх кредитів суб'єктів малого і середнього бізнесу, суб'єктів сільськогосподарського виробництва, суб'єктів, що працюють у віддалених і слабо розвинених сільських районах.

Сприяння розвитку малого і середнього бізнесу здійснюється через фінансові механізми (пільгові доступні кредити у місцевій та іноземній валюті, лізинг, непряме фінансування через фінансових посередників), механізми гарантій (гарантування кредитів, наданих іншими фінансовими установами), технічну допомогу (консультування щодо розвитку бізнесу із залученням профільних фахівців та бізнес асоціацій).

Банки розвитку відіграють важливу роль у зниженні волатильності економіки до криз та сприяють згладжуванню ділового циклу. Це обумовлено тим, що приватні фінансові установи мають проциклічну поведінку, яка характеризується надмірним кредитуванням у період зростання і його обмеженням під час кризи. Коли система перебуває у кризі, інформаційна асиметрія між позичальниками та кредиторами ускладнює отримання кредиту навіть для надійних позичальників. Тому контрциклічне фінансування, яке надають банки розвитку, сприяє стабілізації економіки й

допомагає підтримувати інвестиційну активність.

Діяльність банків розвитку прямо пов'язана із заповненням прогалин у функціонуванні фінансового сектору, зокрема шляхом надання пільгового довгострокового фінансування, в тому числі для реалізації складних великих виробничих та інфраструктурних проектів, екологічних проектів. НБР надають також специфічне короткострокове фінансування, наприклад для розбудови інфраструктури, яке стосується зокрема доступних кредитів на поповнення обігових коштів суб'єктів.

Для розвитку середньострокових і довгострокових ринків боргових зобов'язань НБР активно застосовують сек'юритизацію – випуск боргових цінних паперів під заставу активів, що генерують дохід. Це дозволяє акумулювати більше коштів для фінансування інфраструктурних проектів і долучити до їх реалізації приватний бізнес. Також банки розвитку ініціюють надання суб'єктам синдигованих кредитів із залученням для цього декількох приватних фінансових установ, розділяючи з ними майбутні ризики і прибутки.

Підтримка суб'єктів з боку банків розвитку також здійснюється шляхом акціонерного фінансування, коли замість надання кредитів вони стають діловими партнерами суб'єктів, викуповуючи частину їх акцій з правом подальшого зворотного пільгового викупу акцій самими суб'єктами у разі успішної реалізації ними проектів. Для зниження ризиків кредитування банки розвитку застосовують кредитні гарантії при залученні суб'єктами приватних коштів.

Джерелами фінансування самих банків розвитку виступають спеціальні бюджетні трансфери від уряду, кошти міжнародних фінансових організацій (Світовий банк, глобальні інвестиційні фонди), випуск корпоративних облігацій на місцевий та міжнародний ринки капіталів, залучення коштів на міжбанківському ринку. Меншою мірою вони покладаються на депозити від населення, оскільки останні мають короткостроковий характер розміщення порівняно із інвестиційним циклом, що створює труднощі при їх трансформації у довгострокові інвестиційні позики для бізнесу.

Важливим для повноцінного виконання банками розвитку своїх функцій і завдань є фінансовий потенціал установи. Для представлених у світі НБР він доволі нерівномірний. У розрізі розмірів сукупних активів у 2021 р. 37% банків належали до категорії мікро (активи менше 500 млн дол. США), малими були 47% (від 500 млн до 20 млрд дол. США), середніми – 10% (20–100 млрд дол. США), 4% належали до великих банків (100–500 млрд дол. США), а 2% – до мегабанків (активи перевищували 500 млрд дол. США) [8, с. 29]. Водночас, на мегабанки припадає 64,8% сукупного обсягу активів банків розвитку в світі, а разом із великими банками їх сумарна частка становить 83,8%. Решта активів залишається за середніми (11,8%), малими (4,3%) та мікробанками (0,14%). Усі мега та великі банки належать найбільшим індустріально-розвиненим країнам – Китаю, Німеччині, Кореї, Японії (табл. 1). Розміри їх активів в окремих випадках наближаються до третини ВВП країн, наприклад у 2020 р. вони становили в Кореї 36%, в Китаї – 27%, в Німеччині – 17%. Проте, щоб відчутти масштаб фінансової могутності найбільших банків розвитку достатньо їх порівняти з ВВП інших, менш розвинених і відсталих країн. Наприклад, активи банків розвитку Китаю перевищували ВВП України за 2023 р. у 23 рази, Німеччини – у 4 рази, Кореї – у 3,5 рази. Такі колосальні обсяги фінансових ресурсів банків дозволяють їхнім країнам не лише успішно і динамічно розвиватися на інноваційно-технологічній основі, але й підтримувати потужну експансію свого національного бізнесу на зовнішні ринки, вибудовуючи вигідні їм ланцюги виробництва і збуту, використовувати свою ринкову владу і нав'язувати слабшим країнам вигідні для своїх компаній умови співпраці і торгівлі з ними, отримувати доступ до місцевих ринків і місцевих ресурсів тощо.

Більшість мікро та малих НБР була зосереджена в бідних країнах, що розвиваються. Як правило в таких країнах слабо розвинений або взагалі нерозвинений внутрішній ринок капіталу. Тому НБР в них виступають як великі (за місцевими масштабами) фінансові установи і чи не єдине джерело довгострокової інвестиційної підтримки місцевого бізнесу на прийнятних

умовах і в рамках урядових стратегій розбудови країн.

Таблиця 1. ТОП-15 найбільших національних банків розвитку в світі за розміром активів у 2020 р., млрд дол. США, поточні ціни

Банк розвитку	Активи	ВВП	Активи до ВВП, відсотків
CDB (Китай)	2361,0	14688	16,07
ADB (Китай)	996,3	14688	6,78
China Exim (Китай)	611,9	14688	4,17
KfW (Німеччина)	568,5	3888	14,62
Industrial Bank of Korea (Корея)	274,8	1644	16,72
KDB (Корея)	232,2	1644	14,12
BNDES (Бразилія)	182,1	1476	12,34
BNG (Нідерланди)	168,1	910	18,47
DBJ (Японія)	162,8	5049	3,22
Landwirtschaftliche Rentenbank (Німеччина)	102,1	3888	2,63
Korea Exim (Корея)	80,3	1644	4,88
NABARD (Індія)	70,5	2676	2,63
AFD (Франція)	53,4	2647	2,02
IDBI (Індія)	39,9	2676	1,49
BDC (Канада)	30,7	1648	1,86
<i>Довідково: Сукупний обсяг активів банків розвитку країни у відсотках до ВВП</i>			
<i>Китай</i>	3969,2	14688	27,02
<i>Німеччина</i>	670,6	3888	17,25
<i>Корея</i>	587,3	1644	35,72
<i>Бразилія</i>	182,1	1476	12,34
<i>Нідерланди</i>	168,1	910	18,47
<i>Японія</i>	162,8	5049	3,22
<i>Індія</i>	110,4	2676	4,13
<i>Франція</i>	53,4	2647	2,02
<i>Канада</i>	30,7	1648	1,86
<i>Україна (2024 р.) *</i>	50,0	172	29,00

** Примітка: Для України цифри оціночні, розраховані за сукупним обсягом активів шести державних банків (Приватбанк, Ощадбанк, Укресімбанк, Укргазбанк, Сенсбанк, Перший інвестиційний банк) у сумі 1,9 трлн грн на 1.05.2024 р. у перерахунку за курсом НБУ і до ВВП 2023 р.
Джерело: [16, с. 13; 17; 18].*

Питання визначення розміру банків розвитку при їх створенні досить непросте і пов'язане не лише з тим, скільки уряд готовий вкласти коштів у нього чи наскільки розвинений внутрішній ринок капіталу, а більшою мірою з тим, які задачі покладатимуться на банк у майбутньому і як успішно він зможе їх виконувати, залишаючись стійким до економічних шоків і потрясень і забезпечуючи

при цьому доступність своїх послуг, в тому числі у періоди криз і спаду. З цього приводу існує чимало різних позицій. Зокрема, окремі дослідники вважають, що розмір банку не має особливого значення, набагато важливішим є концентрація ресурсів банку на тих проектах, які даватимуть найбільшу економічну і соціальну віддачу, створюватимуть мультиплікативний ефект для розвитку

суміжних сфер і виробництв, відігравати роль каталізатора для залучення у галузь чи регіон приватного капіталу [6]. Проте, інші дослідники вважають що цих аргументів замало і слід прагнути до якомога більших розмірів банку [11]. Це пов'язано з тим, що великі банки більш стійкі до потрясінь, вони спроможні організувати ефективну систему корпоративного управління, менше піддаються політичним впливам, мають високі кредитні рейтинги і рівень довіри до себе, можуть йти на вищі ризики, інвестуючи у нові сфери і галузі, їх діяльність аналогічно до діяльності великих виробничих компаній здатна створювати ефект масштабу насамперед з точки зору зниження ціни і збільшення обсягів як у залученні капіталу на внутрішньому і світовому ринках, так і у його спрямуванні на підтримку масштабних інвестиційних проектів, забезпеченні системності і цілісності впливу на різні сфери економіки при збільшенні кількості суб'єктів охоплення своїми послугами та їх доступності.

Крім того, великі банки в сучасних умовах динамічних технологічних змін, беручи на себе надвисокі ризики і маючи достатні фінансові ресурси, щоб компенсувати окремі втрати і невдачі, здатні частково переймати на себе функції щодо підтримки і розбудови окремих важливих сфер економіки, які донедавна були притаманні лише державі. Зокрема мова йде про підтримку сфери досліджень і розробок, в тому числі не лише на завершальних стадіях розробки інноваційних продуктів і їх виводу на ринок, але і на ранніх стадіях фундаментальних досліджень, результат яких невизначений і непередбачений. Серед банків, які успішно надають масштабну підтримку інноваційній сфері є німецький банк KfW та бразильський BNDES [12].

На сьогоднішній день сукупні активи банків розвитку в світі становлять колосальну суму – 22,4 трлн дол. США, що, на думку експертів, цілком достатньо для фінансування масштабних інвестиційних проектів і програм з вирішення багатьох проблем людства. Насамперед це стосується сфери боротьби зі змінами клімату і подолання негативного впливу людини на стан навколишнього природного середовища, а також питань подолання бідності через створення нових високопродуктивних робочих місць [14]. Банки

розвитку при цьому можуть стати потужними каталізаторами для залучення приватного капіталу у суспільно важливі проекти.

Досвід функціонування національних банків розвитку у світі вартий уваги і наслідування в багатьох країнах, які ще не мають подібних фінансових установ. До таких країн належить Україна, яка нині перебуває у досить складному соціально-економічному становищі внаслідок недолугих економічних реформ, що спричинили втрату нею промислово-виробничого потенціалу, глибоку деіндустріалізацію і технологічну залежність від розвинених країн [3], а також через війну з боку російської федерації.

Перед Україною стоїть низка складних завдань щодо забезпечення стійкого функціонування економіки під час війни та ефективної протидії російській агресії, повоєнного відновлення економіки, спрямованого не лише на подолання збитків спричинених війною і повернення на довоєнний рівень, але і на якісну модернізацію національного господарства і переструктурування виробництва задля усунення технологічної і економічної відсталості країни. Уряд України у розв'язанні цих питань покладає занадто великі і не зовсім виправдані сподівання на зовнішню донорську допомогу від іноземних країн, міжнародних фінансових організацій та фондів, приватних компаній, ігноруючи при цьому наявні внутрішні ресурси і можливості.

Зауважимо, що іноземна допомога буде спрямовуватись лише на відновлення зруйнованого війною, оскільки її обсяги вже зараз оцінюються виходячи виключно із завданих збитків. Водночас, проблеми подолання відсталості виробництва, його переструктурування і модернізації на новій технологічній основі залишатимуться поза увагою іноземних донорів, а країні вони пропонують зберегти "здобуту" за останні десятиліття аграрну і сировинну спеціалізацію і перетворити її на «ресурсний центр Європи» [19]. На жаль, український уряд не опирається такій перспективі і своїми рішеннями лише її наближає, нормативно закріплюючи практично безперешкодний доступ іноземних компаній до розробки українських родовищ цінної мінеральної сировини, – титану, літію, графіту,

цирконію, урану, германію, золота, – з подальшим її вивезенням з країни без переробки¹. Також слід мати на увазі, що відсутність мотивації у іноземців вкладати кошти у розбудову нових високотехнологічних сфер в Україні пов'язано не лише із надвисоким рівнем ризикованості і невизначеності перспектив діяльності через постійну воєнну загрозу, але і через їх небажання посилити Україну, перетворити її на зайвого конкурента для розвинених країн.

Тому у вирішенні проблеми технологічної модернізації і переструктурування вітчизняного виробництва Україна може покладатися виключно на власні зусилля і ресурси, не сподіваючись у цій частині на зовнішню допомогу і зацікавленість іноземних інвесторів. При цьому також не варто розраховувати на вітчизняну приватну ініціативу і приватний фінансовий ресурс у забезпеченні переструктурування в умовах зруйнованих і паралізованих війною чи взагалі нерозвинених і відсутніх ринків, "короткого" горизонту планування діяльності суб'єктів, що домінує не лише у воєнний, але і у мирний час, і відповідного дефіциту "довгих" кредитних грошей на здійснення масштабних і складних інвестиційних проектів зі значними строками окупності і ризиками реалізації.

У цьому зв'язку в Україні виникає об'єктивна потреба у запровадженні відповідної промислової політики з розбудовою як структурних, так і фундаментальних факторів розвитку. Обов'язковою і невід'ємною складовою цієї політики має бути створення власного національного банку розвитку. Без нього вирішення згаданих вище проблем переструктурування і переходу економіки на вищий технологічний рівень унеможливиться, а країна залишиться у пастці «ресурсного прокляття». Власний НБР дозволить, з одного боку, акумулювати значні грошові ресурси, а з іншого – сконцентрувати їх на розвиткові

пріоритетних галузей і сфер виробництва за одночасного підвищення їхньої доступності і зменшення вартості для позичальників.

В Україні, за даними НБУ, станом на 1 травня 2024 р. діють 63 банки, 6 з яких належать державі, – Приватбанк, Ощадбанк, Укрексімбанк, Укргазбанк, Сенсбанк, Перший інвестиційний банк [18]. При цьому на держбанки припадає 53,6% загальних активів банківського сектору або майже 1,9 трлн грн (близько 29% від ВВП 2023 р.). У веденні своєї господарської діяльності, наданні кредитної підтримки бізнесу, схильності до ризиків, пов'язаних із розвитком нових сфер і галузей, отриманні прибутків, вітчизняні держбанки нічим не відрізняються від приватних комерційних банків. Вони мають виражену проциклічну поведінку, прив'язану до коливань ділової активності і криз, їх кредити для бізнесу переважно короткострокові, дріб'язкові і мало привабливі за ціною². Кредитування надається виключно традиційним мало ризиковим видам діяльності, характерним для нинішньої відсталोї структури економіки. Практично відсутня довгострокова кредитна підтримка масштабних і капіталомістких проектів у нових сферах, проте заради справедливості слід зазначити, що це пов'язано насамперед із відсутністю самих проектів.

Загалом вітчизняні державні банки ведуть звичайну комерційну діяльність, а проведена в них реформа корпоративного управління згідно з рекомендаціями ОЕСР для компаній заснованих на державній власності практично мінімізувала вплив уряду на них і відсторонила від активної участі банків у вирішенні важливих стратегічних завдань розвитку країни. Тому уряд ставить питання про їх приватизацію. Водночас зауважимо, що альтернативою приватизації може бути перетворення існуючих державних банків (усіх або частини з них) на єдиний державний банк розвитку України з відокремленими структурними підрозділами

1. Див. оновлену Загальнодержавну програму розвитку мінерально-сировинної бази України на період до 2030 року [20].

2. На 1.05.2024 р. середня процентна ставка за гривневими кредитами для підприємств становила 16,7% річних. За нижчою ціною кредити надавалися за державною

програмою «Доступні кредити 5-7-9%». За нею держава частково компенсувала банкам оплату процентних ставок. У 2024 р. розмір компенсації становив 18 млрд грн. Водночас у кредитному портфелі банків кредити за цією програмою займали лише третину. 59% кредитного портфелю банків припадало на кредити для МСП [18].

відповідно до специфіки функціональних завдань, які будуть на нього покладені у питаннях розбудови окремих галузей, сфер, регіонів тощо. Зараз для України поки що є унікальний шанс створити такий банк без особливих адміністративних зусиль і пошуку значних фінансових ресурсів для забезпечення його діяльності. Водночас після приватизації держбанків цей шанс буде втрачений, а перспективи подолати відсталість і розбудувати нову високотехнологічну економіку, в тому числі сподіваючись на іноземний капітал, будуть нереалістичними.

Слід наголосити на декількох важливих аспектах створення НБР на основі нинішніх держбанків. По-перше, ураховуючи розгалужену мережу регіональних відділень і значний (в масштабах країни) фінансовий потенціал держбанків, майбутній банк розвитку за своєю організаційною моделлю надання підтримки може бути установою комбінованого типу, – і роздрібним, і оптовим одночасно, надаючи позики як безпосередньо кінцевим споживачам, так і через інші фінансові установи чи приватні комерційні банки. По-друге, слід орієнтуватися на створення великого банку за розміром активів, тобто об'єднати усі нинішні державні банки в один банк розвитку, а не залишити один невеликий, а інші приватизувати, як пропонують окремі законодавці¹. Звернімо увагу, що великим цей банк (з огляду на сукупні активи нинішніх держбанків, – див. табл. 1) буде лише в масштабах країни, у міжнародному вимірі він належатиме до категорії середніх і його фінансовий вплив і ринкова влада будуть незрівнянно малі порівняно із найбільшими НБР світу.

Також орієнтація на великий розмір банку має пов'язуватися не тільки і не стільки із масштабом завдань переструктурування і модернізації економіки, скільки із необхідністю збереження стійкості банку в умовах регулярних шоків і кризових потрясінь, в яких функціонує українська економіка вже декілька десятиліть поспіль, створювати ефект

масштабу як при залученні коштів на світовому фінансовому ринку, так і при їх перетворенні на доступні і довгострокові інвестиційні кредити. Не менш важливо слід зважати на нинішню структуру джерел фінансування самих державних банків, у яких переважають короткострокові депозити населення, а також досить обмеженими можуть бути бюджетні трансферти для поповнення його капіталу. За малого розміру банку і масштабності проектів підтримки депозитні кошти досить проблематично буде трансформувати у довгострокові кредити. Водночас для великого банку за того самого портфелю проектів цю проблему можна зменшити у початковий період діяльності банку, але далі структуру джерел фінансування слід буде переглянути у бік розширення довгострокових джерел. Їх доцільно формувати за рахунок капітальних видатків бюджету, доходів від приватизації державного майна, емісійних та кредитних коштів НБУ, залучених урядом кредитів від іноземних та міжнародних фінансових організацій, коштів від емісії середньострокових і довгострокових облігацій внутрішньої державної позики, призначених на покриття бюджетного дефіциту, емісії власних інвестиційних облігацій на внутрішньому і зовнішньому ринках.

У своїй діяльності вітчизняний НБР повинен мати особливий механізм довгострокового інвестування компаній, зокрема через прямі довгострокові та облігаційні кредити, вклади в акціонерний капітал. У виборі проектів підтримки він має виходити із загальнодержавних інтересів і завдань економічної і промислової політик, не переслідуючи мети одержання прибутку (хоча й не відмовлятися від нього взагалі) за одночасного слідування принципу беззбитковості; надавати гарантії іншим фінансовим інститутам щодо повернення кредитів, перерозподіляючи тим самим їх кредитний ризик та стимулюючи до розширення кредитування. НБР має працювати у комерційно непривабливих сферах і не

1. Один із держбанків хочуть перетворити на Банк розвитку. Портал LIGA.net. Новини від 10 вересня 2023 р.

<https://finance.liga.net/ua/bank/novosti/odin-iz-gosbankov-hotyat-prevratit-v-bank-razvitiya>.

створювати конкуренції комерційним банкам. Основний акцент у кредитуванні робити на пріоритетних об'єктах соціального й економічного розвитку – неприбуткових, малоприбуткових, капіталомістких, з тривалим строком окупності й високими ризиками втрати коштів.

Діяльність національного банку розвитку в Україні як під час війни, так і у період повоєнної відбудови, доцільно спрямувати на вирішення таких стратегічних завдань:

- фінансове забезпечення проектів, здійснюваних у рамках реалізації державної інвестиційної політики; розширення доступу національних компаній до довгострокового фінансування на прийнятних для останнього умовах, формування національного ринку довгострокового капіталу;
- експертиза та фінансування інвестиційних проектів у пріоритетних галузях і сферах, нових галузях, розвиток яких матиме стратегічне значення у перспективі, але нині стримується «провалами ринку»;
- реалізація інвестиційних проектів, направлених на вирівнювання регіональних диспропорцій;
- фінансова, кредитна та гарантійна підтримка поточної та інвестиційної діяльності малого і середнього бізнесу;
- підтримка зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів;
- кредитування підприємств реального сектора, що зазнають тимчасового дефіциту оборотних коштів з одночасним здійсненням розрахунково-касового обслуговування цих підприємств;
- виконання агентських функцій при реалізації інвестиційних проектів, фінансованих міжнародними організаціями; надання гарантій по залучених суб'єктами кредитах від закордонних або вітчизняних фінансових організацій;
- підвищення частки кредитів, що надаються на технологічну модернізацію, фінансування програм із підвищення кваліфікації персоналу підприємств, удосконалення систем управління й підвищення продуктивності праці;

- консалтинг підприємств щодо їхнього розвитку, реструктуризації, залучення кредитів, емісії цінних паперів.

Активна участь вітчизняного банку розвитку в економічних перетвореннях має бути забезпечена через:

- переважну підтримку не окремих галузей, а конкретних інвестиційних проектів із розробки, придбання та запуску нових технологій і виробництв, що стануть «драйверами зростання» і забезпечать бажані структурні зміни, стануть каталізаторами для залучення приватного капіталу у галузь, створять непрямі екстернальні ефекти у суміжних галузях і сферах;
- тісну взаємодію з бізнесом та органами влади в ухваленні рішень щодо підтримки при збереженні прозорості діяльності та достатньої автономії банку. Формами такої взаємодії можуть бути координаційні дорадчі органи банку із представників уряду і бізнесу, спільна експертиза інвестиційних проектів, участь представників уряду та бізнес-асоціацій у наглядовій раді та раді директорів банку;
- надання переваги приватно-державному партнерству в реалізації завдань з метою своєчасного запобігання неефективному вкладенню державних коштів, підвищення загальної інвестиційної активності приватного сектора та захисту інвестицій від макроекономічних і політичних ризиків;
- вибудовування системи управління банком на основі аналізу отриманих результатів та створення механізмів протидії ймовірним ризикам; незалежний зовнішній контроль за діяльністю банку.

У вирішенні основних завдань банк розвитку в Україні повинен взаємодіяти з профільними органами влади й долучатися до розроблення й ухвалення ними відповідних господарських рішень. Такий підхід дозволить вирішити проблеми фінансово-інвестиційного забезпечення повоєнної відбудови, подолання відсталості, модернізації і розвитку економіки України на новій технологічній основі.

Висновки та перспективи подальших досліджень

Національні банки розвитку виявились важливим і ефективним інструментом фінансового забезпечення розбудови, індустріалізації та структурної трансформації економік багатьох країн світу у минулі десятиліття. У перспективі роль цих установ зростатиме. Це обумовлено: по-перше, розгортанням нового етапу структурних трансформацій у світовій економіці, пов'язаного із переходом до сталого та зеленого розвитку і відповідною необхідністю інвестиційного забезпечення становлення нових галузей економіки; по-друге, зростаючою невизначеністю результатів інноваційних процесів отримання нових "зелених" технологій і продуктів; по-третє, загостренням кризових проявів у світовій економіці через занепад старих галузей і становлення нових, у зв'язку з чим особливо

актуальною ставатиме контрциклічна функція банків розвитку. Важливою рисою провідних банків розвитку стає розширення їх сфери впливу і підтримки суб'єктів на усіх етапах інноваційного циклу – від фундаментальних досліджень і прикладних розробок до створення нових виробництв і виведення нових продуктів на ринок. В Україні, яка зазнає воєнної агресії з боку російської федерації, є гостра необхідність створення власного національного банку розвитку не лише для швидкого повоєнного відновлення країни, але більшою мірою для інвестиційної підтримки структурних трансформацій в економіці, її переведення на вищий рівень технологічності і продуктивності. Кращий світовий досвід діяльності таких фінансових установ може бути ефективно імplementований в Україні, а основою для швидкої і відносно невитратної організації вітчизняного банку розвитку може стати об'єднання нинішніх державних банків, а не їх приватизація.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Pidorycheva I., Liashenko V., Structural deformations in the entrepreneurial sector and overcoming them: context of Ukrainian economic recovery. *Journal of European Economy*. 2023. Vol. 22. № 2 (85). P. 287-311. DOI: <http://dx.doi.org/10.35774/jee2023.02.287>.
2. Grytsenko A., Bilorus O., Burlay T., Podliesna V., Borzenko O. Ukraine's Economy: Resilience Under War and Challenges for Post-War Recovery. *Science and Innovation*. 2024. Vol. 20. № 5. P. 16-34. DOI: <https://doi.org/10.15407/scine20.05.016>.
3. Кіндзерський Ю. Індустріальна дивергенція України з ЄС та проблеми її подолання. *Економіка та держава*. 2021. № 6. С. 9-18. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6806.2021.6.9>.
4. Кіндзерський Ю. Промислова політика для економічного розвитку: до проблеми її обґрунтування з позицій світового досвіду та в контексті необхідності використання у воєнний період та при повоєнному відновленні в Україні. *Економічний аналіз*. 2023. Том 33. № 3. С. 110-129. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2023.03.110>.
5. Warwick K. Beyond Industrial Policy: Emerging Issues and New Trends. *OECD Science, Technology and Industry Policy Papers*. 2013. № 2. 57 p. DOI: <http://dx.doi.org/10.1787/5k4869clw0xp-en>.
6. Griffith-Jones S., Ocampo J.A. (eds). *The Future of National Development Banks, Initiative for Policy Dialogue*. Oxford, Oxford University Press. 2018. 388 p. DOI: <https://doi.org/10.1093/oso/9780198827948.001.0001>.

7. Chandrasekhar C. P. National Development Banks in a Comparative Perspective. *Rethinking Development Strategies after the Financial Crisis – Volume II: Country Studies and International Comparisons* / A. Calcagno (ed.). UNCTAD. New York and Geneva. 2016. PP. 21-30. DOI: <https://doi.org/10.18356/8c01d4b6-en>.
8. Xu J., Marodon R., Ru X. Mapping 500+ Development Banks: Qualification Criteria, Stylized Facts, and Development Trends. The Institute of New Structural Economics at Peking University. Beijing. 2021. 42 p. <http://www.dfidatabase.pku.edu.cn/docs//2023-07/22351c8fb297482fa12f322d222a8fe7.pdf>.
9. 2017 Survey of National Development Banks. Global Report. World Bank Group. Global Knowledge & Research Hub in Malaysia. 2018. 63 p. <https://documents1.worldbank.org/curated/pt/977821525438071799/pdf/2017-Survey-of-National-development-banks.pdf>.
10. Colombo M., Cuda M. The Role of Public Development Banks & Institutions in the Implementation of the United Nations' Agenda 2030: A Survey in Europe. *European Economy Discussion Papers*. 2023. № 179. 42 p. https://economy-finance.ec.europa.eu/system/files/2023-02/dp179_en.pdf.
11. Naqvi N., Henow A., Chang H. J. Kicking away the financial ladder? German development banking under economic globalisation. *Review of International Political Economy*. 2018. Vol. 25, Iss. 5. PP. 672-698. <https://doi.org/10.1080/09692290.2018.1480515>.
12. Mazzucato M., Penna C. Beyond Market Failures: The Market Creating and Shaping Roles of State Investment Banks. *Institute for New Economic Thinking. Working Paper* № 7. 2015. 43 p. <https://www.ineteconomics.org/uploads/papers/WP7-Mazzucato.pdf>.
13. Mazzucato M. Financing the Sustainable Development Goals through mission-oriented development banks. *UN DESA Policy Brief Special issue*. New York, UN Department of Economic and Social Affairs. 2023. 20 p. <https://desapublications.un.org/policy-briefs/un-desa-policy-brief-special-issue-financing-sustainable-development-goals-through>.
14. Mazzucato M., Glennie J. How Global Public Investment Should Work. *Project Syndicate*. 2024. Nov 19. <https://www.project-syndicate.org/commentary/global-public-investment-model-for-climate-biodiversity-water-crises-by-mariana-mazzucato-and-jonathan-glennie-2024-11>.
15. The Role of National Financial Institutions in the Implementation of NDCs. Global Report. Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH. Bonn. 92 p. <https://www.giz.de/en/downloads/giz2019-EN-The-Role-of-National-Financial-Institutions.pdf>.
16. Lasnick R., Shah A. Development banking in the global economy: state of play and future direction. Columbia center on sustainable investment. 2021. 66 p. <https://ccsi.columbia.edu/sites/default/files/content/docs/publications/CCSI-national-development-banking.pdf>.
17. UNCTAD Statistics and Data. <https://unctadstat.unctad.org/datacentre/dataviewer/US.GDPTotal>.
18. Огляд банківського сектору. Травень 2024. Національний банк України. 2024. 13 с. <https://bank.gov.ua/ua/news/all/oglyad-bankivskogo-sektoru-traven-2024-roku>.
19. Прем'єр-міністр, Офіс реформ та ЄБРР обговорили співпрацю у відновленні та впровадженні реформ. *Урядовий портал*. 17 квітня 2023 р. <https://www.kmu.gov.ua/news/premier-ministr-ofis-reform-ta-iebr-r-obhovoryly-spivpratsiu-u-vidnovlenni-ta-vprovadzhenni-reform>.

20. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо оновлення Загальнодержавної програми розвитку мінерально-сировинної бази України на період до 2030 року та регулювання деяких питань стосовно корисних копалин та компонентів стратегічного та критичного значення» від 18 грудня 2024 р. № 4154-IX. <https://zakon.rada.gov.ua/go/4154-20>.

REFERENCES

1. Pidorycheva, I., and Liashenko, V. (2023). Structural deformations in the entrepreneurial sector and overcoming them: context of Ukrainian economic recovery. *Journal of European Economy*. 22(2): 287-311. DOI: <http://dx.doi.org/10.35774/jee2023.02.287>.
2. Grytsenko, A., Bilorus, O., Burlay, T., Podliesna, V., and Borzenko, O. (2024). Ukraine's Economy: Resilience Under War and Challenges for Post-War Recovery. *Science and Innovation*. 20(5): 16-34. DOI: <https://doi.org/10.15407/scine20.05.016>.
3. Kindzerskyi, Yu. (2021). Ukraine's industrial divergence with the EU and problems of it overcoming. *Ekonomika ta derzhava*. 6: 9-18. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6806.2021.6.9>.
4. Kindzerskyi, Yu. (2023). Industrial policy for economic development: To the problem of its justification from the standpoint of world experience and in the context of the need for use during the war period and post-war recovery in Ukraine. *Economic analysis*. 33 (3): 110-129. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2023.03.110>.
5. Warwick, K. (2013). Beyond Industrial Policy: Emerging Issues and New Trends. *OECD Science, Technology and Industry Policy Papers*. 2. DOI: <http://dx.doi.org/10.1787/5k4869clw0xp-en>.
6. Griffith-Jones, S., and Ocampo, J. A. (eds). (2018). The Future of National Development Banks, Initiative for Policy Dialogue. Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/oso/9780198827948.001.0001>.
7. Chandrasekhar, C. P. (2016). National Development Banks in a Comparative Perspective. *Rethinking Development Strategies after the Financial Crisis – Volume II: Country Studies and International Comparisons* / A. Calcagno (ed.). UNCTAD. New York and Geneva: 21-30. DOI: <https://doi.org/10.18356/8c01d4b6-en>.
8. Xu, J., Marodon, R., and Ru, X. (2021). Mapping 500+ Development Banks: Qualification Criteria, Stylized Facts, and Development Trends. The Institute of New Structural Economics at Peking University. Beijing. <http://www.dfidatabase.pku.edu.cn/docs//2023-07/22351c8fb297482fa12f322d222a8fe7.pdf>.
9. World Bank Group. (2018). 2017 Survey of National Development Banks. Global Report. <https://documents1.worldbank.org/curated/pt/977821525438071799/pdf/2017-Survey-of-National-development-banks.pdf>.

10. Colombo, M., and Cuda, M. (2023). The Role of Public Development Banks & Institutions in the Implementation of the United Nations' Agenda 2030: A Survey in Europe. *European Economy Discussion Papers*. 179. https://economy-finance.ec.europa.eu/system/files/2023-02/dp179_en.pdf.
11. Naqvi, N., Henow, A., and Chang, H. J. (2018). Kicking away the financial ladder? German development banking under economic globalisation. *Review of International Political Economy*. 25(5): 672-698. DOI: <https://doi.org/10.1080/09692290.2018.1480515>.
12. Mazzucato, M., and Penna, C. (2015). Beyond Market Failures: The Market Creating and Shaping Roles of State Investment Banks. *Institute for New Economic Thinking. Working Paper*. 7. <https://www.ineteconomics.org/uploads/papers/WP7-Mazzucato.pdf>.
13. Mazzucato, M. (2023). Financing the Sustainable Development Goals through mission-oriented development banks. *UN DESA Policy Brief Special issue*. New York, UN Department of Economic and Social Affairs.
14. Mazzucato, M., and Glennie, J. (2024). How Global Public Investment Should Work. *Project Syndicate*. Nov 19. <https://www.project-syndicate.org/commentary/global-public-investment-model-for-climate-biodiversity-water-crises-by-mariana-mazzucato-and-jonathan-glennie-2024-11>.
15. GIZ. (2018). The Role of National Financial Institutions in the Implementation of NDCs. Global Report. Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH. Bonn. <https://www.giz.de/en/downloads/giz2019-EN-The-Role-of-National-Financial-Institutions.pdf>.
16. Lasnick, R., and Shah, A. (2021). Development banking in the global economy: state of play and future direction. Columbia center on sustainable investment. <https://ccsi.columbia.edu/sites/default/files/content/docs/publications/CCSI-national-development-banking.pdf>.
17. UNCTAD. (dateless). UNCTAD Statistics and Data. <https://unctadstat.unctad.org/datacentre/dataviewer/US.GDPTotal>.
18. National Bank of Ukraine. (2024). Banking Sector Review. May. <https://bank.gov.ua/ua/news/all/oglyad-bankivskogo-sektoru-traven-2024-roku>.
19. Government Portal of Ukraine. (2023). Prime Minister, Office of Reforms and EBRD Discuss Cooperation in Reconstruction and Reform Implementation. April 17. <https://www.kmu.gov.ua/news/premier-ministr-ofis-reform-ta-iebr-obhovoryly-spivpratsiu-u-vidnovlenni-ta-vprovadzhenni-reform>.
20. Law of Ukraine. (2024). On Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine Regarding the Update of the National Program for the Development of the Mineral and Raw Materials Base of Ukraine for the Period Until 2030 and Regulation of Certain Issues Regarding Minerals and Components of Strategic and Critical Importance. December 18. 4154-IX. <https://zakon.rada.gov.ua/go/4154-20>.

Yurii Kindzerskyi, Doctor of Sciences (Economics), Senior Researcher, Leading researcher, Department of Innovation Policy, Economy and Organization of High Technologies, State Organization «Institute for Economics and Forecasting of the NAS of Ukraine», Ukraine

Development banks for structural transformation of the economy: peculiarities of functioning in the world and possibilities of formation in Ukraine

Abstract

Introduction. Ukraine is facing an acute problem of modernisation and restructuring of production on a new technological basis, due to both the significant economic backwardness from developed countries acquired in recent decades and the large-scale loss of socio-economic and demographic potential as a result of large-scale russian aggression. The solution to this problem is impossible without adequate financial support. The Ukrainian government has placed too high and unjustifiably high expectations on foreign aid, ignoring domestic capabilities and resources. National development banks around the world have demonstrated the effectiveness of using domestic resources to solve both the problems of modernisation and restructuring of the economy and post-war recovery.

Purpose. Based on the analysis of the functioning of national development banks in the world as a component of industrial policy in ensuring industrialisation and structural transformations, to substantiate the possibility of creating such a bank in Ukraine in the context of overcoming its economic backwardness and the consequences of the war.

Results. The article highlights the importance of national development banks for financial and investment support of structural transformations in the economies of countries, regardless of their level of development, including for modern transformations caused by the green transition and sustainable development goals. The author reveals the special functions and tools of these institutions, which, in comparison with conventional commercial banks, allow development banks to tie their activities to long-term financial support for the development of new areas and industries of the real sector, certain categories of business, and to counteract cyclical crisis downturns. The latest trends in the expansion of the influence of national development banks on the innovation sphere are shown. Attention is drawn to the value of the world experience of development banks in the context of the need to create a similar institution in Ukraine to address the challenges of post-war recovery and structural transformation of its economy.

Keywords: national development banks; structural transformations of the economy; industrial policy; industrialization; post-war recovery.

Cite as: Kindzerskyi, Y. (2025). Development banks for structural transformation of the economy: Peculiarities of functioning in the world and possibilities of formation in Ukraine. *Economic analysis*, 35 (1), 22-37. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2025.01.022>